digtet, at tilfældet må have sin plads; det kan være frugtbarere for fantasien end det sterilt gennemtænkte eller alt for harmoniske. Malere taler om at anbringe en forkert farve rigtigt, så ikke det hele stivner i harmoni. Derved ligesom sprænges kunstens lukkede, æstetiske verden til fordel for intensiteten i oplevelsen.

Man kunne måske associere dette slutbillede af ligene på kultenderen med linjen: »Under du ikke Dagen dens Kampret?« — og læse den som en kending fra et skjaldedigt: ligdyngen af faldne odinskæmpere, der hver aften rejser sig fra valen for at begynde forfra næste dag, et noget blodigt billede på tilværelseskampen, kæmperimene: dag og dåd. Så tilsidst disse stille skikkelser under frakkerne, der lader ane, at sådan er virkeligheden, at den kræver sine ofre.

Når dette digt er blevet klassisk og nu begynder at fejre jubilæer, skyldes det ikke først og fremmest, at Johs. V. Jensen har haft en oplevelse på Brinkly Station, selv om denne er en forudsætning, men det forhold, at han i digtet har formået at løfte denne oplevelse op i et alment plan. Det er i denne proces, den erfaring er skabt, som går videre. Det er her, det allerede er »gesteigert« — for at bruge Goethes udtryk. Det private i oplevelsen kan være tilfældigt og er netop det, digteren skal overvinde. En sammenholdning af Johs. V. Jensens digt og prosaskildringen af en bagved liggende personlig oplevelse viser det. Når digtet lever, skyldes det, at en almen situation her er gjort konkret og akut. Situationen er det dilemma, som ethvert menneske er stedet i, inden valget af livsledsager og -stilling har forenklet problemstillingen: — Skal jeg følge min drøm med dens rigdom og fattigdom eller skal jeg akceptere den tilværelse, der tilfældigt frembydes, og blive i Memphis.

Og når det har haft et formål at søge nogle tråde i dette digts tankeindhold udredet, så skyldes det styrken i de poetiske formuleringer. Fortætningen i udtrykkene er så stor, at grundtanken ligesom er opgået i dem og nu må hentes tilbage igen, hvis man med tanken vil fastholde, hvad man oplever umiddelbart under læsningen.

Og det forhold, at sansningerne i digtet er så intense, og symbolerne derfor ligesom er eet med dets ydre virkelighed — det er måske hemmeligheden ved dette digts styrke også som tankedigt.

Men at ville dække oplevelsesnuancerne i »Paa Memphis Station« med fortolkninger — det er at øse af danaidernes kar.

Hans Mølbjerg.

HVEM VAR »ISBJØRNEN«?

Til de mest kendte af *Henrik Pontoppidans* Ungdomsarbejder hører Fortællingen »Isbjørnen«, der udkom som Føljeton i »Morgenbladet« 1884. I Bogform udsendtes den første Gang i December 1887.

I »Isbjørnen«, der anses for at være så værdifuld, at den er blevet udgivet (i 2 Oplag) i Dansklærerforeningens Skriftrække ved Lektor *Svend Norrild*, berettes om en mislykket theologisk Student, der efter en meget lille Embedseksamen kommer til Grønland som Præst. Efter at have været der en Årrække vender han tilbage til Danmark, hvor han får Præstekald. Hans her fortsatte »grønlandske« Levemåde bevir-

ker, at Myndighederne er efter ham. Derfor forlader han sit Embede — og rejser tilbage til Grønland. Man har hidtil ikke vidst, hvem der var Modellen til »Isbjørnen«, og Pontoppidan kunde heller ikke selv på sine gamle Dage, efter Forespørgsel fra *Niels Jeppesen*, huske, hvem den Præst var, der havde givet ham Ideen til det lille Arbejde[1].

Det kan imidlertid oplyses, at Forbilledet for »Isbjørnen« var *Morten Fabricius Dan Hammer* (28/3 1808—7/4 1874), der blev Student 1831 og cand. theol. 15/3 1837 med Karakteren: *Vix non contemnendus* (»Næppe nok: ikke at foragte«). Henrik Pontoppidans Far, *Dines Pontoppidan*, blev cand. theol. 27/4 1837, altså o. 6 Uger senere end Morten Hammer, og han har naturligvis været en interesseret Tilhører ved Eksaminationen af den vordende grønlandske Præst.

I Universitetets Eksamensprotokol[2] findes for 15/3 1837 Oplysninger om Morten Hammers Præstation. Heraf fremgår det bl. a., at Hammers Oversættelse af Matth. 11,2 er stadig tøvende, en Række Spørgsmål bliver besvarede, andre tøvende besvaret, andre rettet af Eksaminator, adskillige ubesvarede. Ofte står: svarede noget. I Hebraisk forklarer Prof. Hohlenberg flere Gange selv Spørgsmålene, når intet Svar gives. I Systematik siger Prof. Clausen en hel Del selv. O.s.v.

En Gennemgang af Protokollen viser således, at der ganske vist er Tale om en overmåde ringe Præstation til laveste existerende Karakter, men også, at den groteske Scene hos Pontoppidan er stærkt digterisk overdrevet. Som han skildrer Eksaminationen, er den endnu uværdigere for Universitetet end for Kandidaten, og dette falder godt i Tråd med den Kritik mod Autoriteter og Institutioner, som Pontoppidan så ofte udøver i sit Forfatterskab.

Kort efter sin Embedseksamen drog Morten Hammer til Grønland, hvor han var Præst i *Umanak* 1837—48. Efter dette År havde han aftjent sin Eksamensværnepligt og kunde så vende tilbage til Danmark. Her blev han 5/6 1847 kaldet til Præst for *Råbjerg* Sogn Syd for Skagen. 28/9 1857 udnævntes han til Præst for *Sønder-* og *Nørre-Kongerslev* Syd for Ålborg. Her forblev han til sin Død i 1874[3].

Den Biskop, Pontoppidan har tænkt på, da han udarbejdede Skildringen af den Visitats, hvorfra den tidligere Grønlandspræst udeblev, er Århusbispen P. G. Brammer (1801—84).

August F. Schmidt.

[1] Se nærmere Svend Norrilds Udgave af »Isbjørnen«, 2. Oplag (1949), S. VIII-IX.

[2] Universitetets Arkiv 1172. Theologisk Examensprotokol 1835—37 (Rigsarkivet). Henvisninger hertil, og Excerpterne, skyldes Redaktionen.

[3] Nærmere Oplysninger om Morten Hammer findes i G. A. Jensen: Barndoms- og Ungdomserindringer (»Svundne Tider«, Bd. III, 1943, udg. af Helge Topsøe-Jensen, H. G. Olrik og Carl Dumreicher), S. 109, 241. Jfr. Vendsyssels Tidende 25/11 1946.

FANGE RÆVEN

Som bekendt er der til *Høsten* knyttet en Mængde Skikke, som man i Tidens Løb har gjort forskellige Forsøg på at forklare. Det var således også her i Danmark en gammel Skik at *fange Ræven* (eller *Haren*), inden det sidste Skår Korn blev omhugget. Forudsætningen herfor var, at man